

## Geografia d'Espanya

2015/2016

Codi: 101609

Crèdits: 6

| Titulació                                   | Tipus | Curs | Semestre |
|---------------------------------------------|-------|------|----------|
| 2501002 Geografia i ordenació del territori | OB    | 2    | 1        |

### Professor de contacte

Nom: Gemma Cànoves Valiente

Correu electrònic: Gemma.Canoves@uab.cat

### Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

### Equip docent

Francesc Romagosa Casals

### Prerequisits

No hi ha prerequisits

### Objectius

**Contextualització: Aquesta assignatura s'imparteix el Segon Curs del Grau de Geografia.**

L'objectiu de l'assignatura es conèixer l'estructura territorial i socioeconòmica de l'estat espanyol. La matèria incideix en presentar el medi físic del territori, els problemes ambientals, l'evolució de la població espanyola, les dinàmiques urbanes i rurals, les activitats econòmiques i les desigualtats regionals. L'assignatura fa èmfasi en els coneixements teòrics i en la resolució de problemàtiques territorials centrades en la realitat de l'estat espanyol (estudis de cas).

### Competències

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Dominar el coneixement teòric necessari per plantejar problemes geogràfics de manera integrada i combinar un enfocament generalista amb una anàlisi especialitzada.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Identificar les relacions espacials a diferents escales territorials, a través de les relacions entre naturalesa i societat, i a través de la dimensió temporal.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

### Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar les principals dinàmiques del món actual des d'un vessant geogràfic.
2. Contrastar i comparar dades geogràfiques rellevants.
3. Descriure les relacions espacials, a diferents escales territorials, de la diversitat física, econòmica, social i cultural dels territoris.
4. Identificar les idees i expressar-les amb correcció lingüística en diverses llengües.
5. Participar en debats geogràfics respectant les opinions dels altres participants.
6. Plantejar problemes sobre la diversitat física, econòmica, social i cultural dels territoris aplicant coneixements de geografia regional.
7. Redactar propostes innovadores
8. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

## **Continguts**

### **BLOC 1. Medi físic del territori i els problemes ambientals**

Unitat 1 Les formes de relleu de la Península Ibèrica

Unitat 2 La diversitat climàtica de la Península Ibèrica

Unitat 3 Els recursos hídrics de la Península Ibèrica

### **BLOC 2. Evolució i estructura econòmica del territori**

Unitat 1. Evolució econòmica i territorial de l'Espanya preindustrial

Unitat 2. Evolució econòmica i territorial a l'Espanya del segle XX

Unitat 3. Les disparitats regionals

Unitat 4. L'organització político-territorial de l'Estat espanyol

### **BLOC 3. Població, fluxos de mobilitat i mercat de treball**

Unitat 1. Evolució de la població i estructura demogràfica.

Unitat 2. Estructures de les llars espanyoles. Fluxos de mobilitat i migracions

Unitat 3. El mercat laboral.

### **BLOC 4. Les ciutats. Estructura urbana i metropolitana**

Unitat 1. Evolució del sistema urbà a Espanya.

Unitat 2. Les àrees metropolitanes

Unitat 3. Els principals problemes mediambientals de les ciutats espanyoles: el soroll.

### **BLOC 5. Activitats industrials, agràries i de serveis**

Unitat 1. El procés industrial a Espanya.

Unitat 2. Les fonts d'energia.

Unitat 3. Infraestructures i medis de transport.

Unitat 4. El turisme a Espanya

## **Metodologia**

Sessions de classes teóriques per explicar el temari per part del professor/ra

Exercicis pràctics a classe per reforçar el temes treballats

Lectures comentades en base als materials de curs

Presentació per part dels estudiants dels temes de classe

Lectura de la bibliografia recomenada

Estudi personal

## Activitats formatives

| Títol                                                        | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge |
|--------------------------------------------------------------|-------|------|--------------------------|
| <b>Tipus: Dirigides</b>                                      |       |      |                          |
| Sessions de classes teóriques                                | 40    | 1,6  | 1, 3, 5                  |
| <b>Tipus: Supervisades</b>                                   |       |      |                          |
| Exercicis pràctics a classe per reforçar el temes treballats | 10    | 0,4  | 2, 3, 4, 7, 8            |
| Presentació per part dels estudiants dels temes de classe    | 15    | 0,6  | 1, 4, 5, 8               |
| <b>Tipus: Autònomes</b>                                      |       |      |                          |
| Estudi personal i realització de les lectures recomanades    | 65    | 2,6  | 2, 4, 7                  |

## Avaluació

Una prova escrita per evaluar el grau de coneixement de la materia

Sis exercicis de classe, ( individuals) en base als diferents temes tractats del curs

Un treball de síntesi d'un tema de curs escollit per part dels estudiants i que es realitza en un grup de màxim 3 estudiants (l'extensió màxima son 30 pàgines)

**LA Reavaluació consistirà en :** Repetir els exercicis no superats amb una nota de 5, Repetir la prova escrita no superada amb una nota de 5 i repetir el treball de curs no superat amb una nota de 5

**NO es permet la reevaluació per pujar nota**

**Es considera NO Evaluable, si l'estudiant no ha presentat el 80% dels exercicis i materials de curs ( es a dir els exercicis de classe, el treball de curs i la prova d'evaluació )**

## Activitats d'avaluació

| Títol                                                          | Pes | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge |
|----------------------------------------------------------------|-----|-------|------|--------------------------|
| Exercicis pràctics de classe                                   | 25  | 10    | 0,4  | 2, 6, 7                  |
| Presentació oral del treball de curs                           | 15  | 4     | 0,16 | 3, 5, 8                  |
| Prova escrita per evaluar el grau de coneixement de la materia | 35  | 2     | 0,08 | 1, 4, 8                  |

## Bibliografia

- ALBALATE, D.; BEL, G. (2011). "Cuando la economía no importa: auge y esplendor de la alta velocidad en España". *Revista de Economía Aplicada*, 55; pp. 171-190.
- BEL, G. (2011). *Espanya, capital París. Tots els camins porten a Madrid*. Barcelona: La Campana (1ª ed. en castellà, Ed. Destino, 2010).
- BURGUEÑO, J. (1996). *Geografía política de la España constitucional. La división provincial*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales.
- BURGUEÑO, J. (2002). "El mapa escondido: las lenguas de España". *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 34, pp. 171-192.
- BURRIEL, E.; ALBERTOS, J.M. (2001). "Infraestructuras y medios de transporte". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ariel; pp. 501-520.
- CABERO, V. (2001). "Espacios naturales protegidos y conservación del medio". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 207-221.
- CALVO, F. (2001). "Riesgos naturales". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 195-206.
- CANO, G.M. (2001). "Desequilibrios territoriales". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ariel; pp. 619-637.
- CASCOS, C. (1993). "La variedad del relieve y los grandes conjuntos morfoestructurales". MÉNDEZ, R.; MOLINERO, F. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 71-133.
- CASCOS, C. (1993). "La diversidad del clima y del paisaje vegetal". MÉNDEZ, R.; MOLINERO, F. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 134-207.
- ESCRIBANO, D. (2010). "Las lenguas minorizadas, escondidas legalmente". *Periódico Diagonal*, 129 (25-06-2010).
- EUROPARC-ESPAÑA (2010). *Anuario Europarc-España del estado de los espacios naturales protegidos 2009*. Madrid: FUNGOBE.
- EUROSTAT (2009). *Panorama of transport*. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
- FERIA, J.M. (2008). "Un ensayo metodológico de definición de las áreas metropolitanas en España a partir de la variable residencia-trabajo". *Investigaciones Geográficas*, 46; pp. 49-68.
- FLORISTÁN, A. (1988). *España, país de contrastes geográficos naturales*. Madrid: Ed. Síntesis (Cap. 2: Desde los Pirineos al Estrecho de Gibraltar: contrastes geomorfológicos, pp. 19-62; Cap. 3: Un país fundamentalmente mediterráneo, pp. 63-93; Cap. 5: Bosques, matorrales y xeroestepas, pp. 117-150).
- GARCÍA, J. (2003). "El estudio geohistórico de las divisiones territoriales subestatales en Europa y América Latina. Actualidad y renovación". *Investigaciones Geográficas*, 31, pp. 67-86.
- GIL, A. (2007). "Mediterraneidad y subtropicalidad climáticas". *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 44; pp. 53-68.
- GIL, A.; OLCINA, J. (2001). "Circulación atmosférica general y diversidad climática". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 87-128.
- GIL, A.; RICO, A. (2001). "Demanda y disponibilidad de agua". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 441-454.

- GÓMEZ, J.; GARCÍA, J. (2001). "Organización política y administrativa". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 575-593.
- GUTIÉRREZ, J.; MÉNDEZ, R.; MOLINERO, F. (1993). "Los caracteres del poblamiento". MÉNDEZ, R.; MOLINERO, F. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ariel; pp. 534-601.
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA (2008). *Estadísticas e indicadores del agua*. Madrid: Instituto Nacional de Estadística.
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA (2011). *Anuario estadístico de España 2011*. Madrid: Instituto Nacional de Estadística (Cap. 2: Demografía).
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA (2011). *España en cifras 2011*. Madrid: Instituto Nacional de Estadística.
- JIMÉNEZ, B. (2008). "Desigualdades territoriales en relación con el envejecimiento de la población española". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 52; pp. 91-110.
- LOIS, R.C. (2009). "La geografía y el análisis territorial en España: argumentos para la reflexión". *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 50, pp. 7-42 (Apartat II. La transformación geográfica de España, pp. 15-25).
- MARTÍNEZ DE PISÓN, E. (2001). "La organización geográfica de las formas de relieve". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 23-56.
- MATEU, J. (2001). "Aguas continentales". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 129-152.
- MÉNDEZ, R.; MOLINERO, F. (1993). "Etapas y condicionantes en la configuración de las estructuras territoriales". MÉNDEZ, R.; MOLINERO, F. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ariel; pp. 3-68.
- MINISTERIO DE MEDIO AMBIENTE Y MEDIO RURAL Y MARINO (2011). *Perfil ambiental de España 2010*. Madrid: MMAyMRyM (Cap. 2.2. Agua; pp. 60-80).
- MOLINA, M. (2001). "Las fuentes de energía". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ariel; pp. 455-476.
- NEL-LO, O. (2004). "Las ciudades españolas en el umbral del siglo XXI". *Papers, Regió Metropolitana de Barcelona*, 42; pp. 9-62.
- NINYEROLA, M.; PONS, X.; ROURE, J.M. (2005). *Atlas Climàtic Digital de la Península Ibèrica*. Bellaterra: Dept. de Biologia Animal, Vegetal i Ecologia i Dept. de Geografia - Universitat Autònoma de Barcelona.  
<http://opengis.uab.es/wms/iberia/>
- OLCINA, J. (2009). "Cambio climático y riesgos climáticos en España". *Investigaciones Geográficas*, 49; pp. 197-220.
- PUIGDEFABREGAS, J. (1995). "Erosión y desertificación en España". *El Campo*, 132; pp. 63-83.
- QUIRÓS, F.; TOMÉ, S. (2001). "El proceso de urbanización: las ciudades". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ariel; pp. 251-274.
- ROMERO, J. (2012). "España inacabada. Organización territorial del Estado, autonomía política y reconocimiento de la diversidad nacional". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 58(1), pp. 13-49.
- ROMERO, J.M. (2004). "Migraciones". ARROYO, A. (coord.) *Tendencias demográficas durante el siglo XX en España*. Madrid: Instituto Nacional de Estadística; pp. 207-253.
- ROSSELLÓ, V. (2001). "Las costas". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 57-86.
- SÁNCHEZ, M.; OLLERO, A. (2010). "Agua y medio ambiente en España: diagnóstico y perspectivas de algunas líneas de acción". *Investigaciones Geográficas*, 51; pp. 53-79.
- SANZ, C.; MOLINA, P. (2001). "Biogeografía: suelos, vegetación y fauna". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ed. Ariel; pp. 153-193.

- Secretaría de Estado de Energía (2011). *La energía en España 2010*. Madrid: Ministerio de Industria, Turismo y Comercio.
  - SERRANO, J.M. (2006). "Aglomeraciones y áreas urbanas en España, dimensión y tendencias: Breves precisiones". *Lurralde. Investigación y espacio*, 29.
  - SERRANO, J.M. (2007). "Crecimiento y consolidación de las principales aglomeraciones urbanas españolas". *Investigaciones Geográficas*, 44; pp. 33-54.
  - SERRANO, J.M. (2007). "Hacia una red mallada de vías rápidas de gran capacidad. El nuevo Plan Estratégico de Infraestructuras y Transportes". *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 43; pp. 173-196.
  - SERRANO, J.M. (2009). "Centralidad funcional y polarización territorial de las mayores aglomeraciones urbanas españolas". *Lurralde. Investigación y espacio*, 32; pp. 47-68.
  - TROITIÑO, M.A. *et al.* (2005). "Los espacios protegidos en España: significación e incidencia socioterritorial". *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 39; pp. 227-265.
  - VIDAL, T. (2001). "La población". GIL, A.; GÓMEZ, J. (coords.) *Geografía de España*. Barcelona: Ariel; pp. 225-249.
  - VILÀ VALENTÍ, J. (1968). *La Península Ibérica*. Barcelona: Ed. Ariel (Cap. II: El relieve y la configuración, pp. 37-72; Cap. III: El clima y las aguas, pp. 73-111; Cap. IV: Los caracteres biogeográficos y el conjunto peninsular, pp. 112-132).
-